МБОУ «РООШ Буинского муниципального района РТ»

РАССМОТРЕНО МО учителей начальных Руководитель МО __________Мулеева А.П. Протокол №1 от 29.08.22г.	СОГЛАСОВАНО Заместитель директора по __________Шурбина И.Н. от 01.09.2022г.	УТВЕРЖДЕНО Директор __________Дворцов О.Н. Приказ № 67 о.д. от 01.09.22.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Литературное чтение на родном (чувашском) языке»

для 1 класса начального общего образования

на 2022-2023 учебный год

Составитель: Шурбина И.Н.

учитель начальных классов

Рунга 2022

Предметăн шалашĕ (содержанийĕ)

«Пĕчĕкçĕ пĕрчĕн» 1-мĕшпе 2-мĕш кĕнекисем

Чи кĕçĕн шкул ачисем валли вĕсен илемлĕ сăмахлăхпа паллашассин хăй евĕрлĕхне шута илсе 1-мĕш класра литература вулавĕн урокĕсенче усă курма икшер кĕнекепе ĕç тетрачĕ хатĕрленĕ. пĕрремĕш çур çулта ачасен вулав техникин хăнăхăвĕсем йĕркеленсе çитеймен пирки «литература итлевĕсем» ирттерме палăртнă. Ку уроксенче «Пĕчĕкçĕ пĕрчĕ» ятлă кĕнекепе тата 1-мĕш ĕç тетрачĕпе усă курмалла. Иккĕмĕш çур çулта 2-мĕш кĕнекепе тата ĕç тетрачĕпе ĕçлемелле.

Вĕренӳ кĕнекине официаллă «Литература вулавĕ» ятсăр пуçне тата ятарлă ят та панă: «Пĕчĕкçĕ пĕрчĕ». Ку ят ăнсăртран кĕрсе ларнăскер мар. Вăл аталану принципĕпе килĕшсе тăрать. Çĕр çинче мĕн пурин пуçламăшĕ пурте - вăрлăх е пĕр пĕрчĕ. Пĕрчĕрен калча сăмсаланать. Калчаран пучах ӳссе çитĕнет, пучах çумне пучах хушсан кĕлте пулса тăрать.

Кĕнекери уйрăм палăртусем: ыйту палли – ыйтусемпе ĕçсем; мăнтăр шрифтлă сăмахсем – ас туса юлмалли ăнлавсем; кăранташпа киçтĕк – ӳкерсе хума тата сăрласа илемлетме сĕннисем; хур тĕкĕ - харкам тĕллĕн хайлама хушнисем. 2-мĕш кĕнекере тепĕр паллă хутшăнать: сăмах енчĕкĕ (ачасен сăмах йышне пуянлатмалли сăмахсем). Уйрăм палăртусен тĕллевĕ - ачасене кĕнекепе хăйсем тĕллĕн ĕçлеме хăнăхтарса пырасси.

Çавăн пекех илемлĕ литература тĕнчи тăрăх ирĕклĕн çӳреме пулăшма 1-мĕш кĕнекене виçĕ, 2-мĕшне тăватă персонаж кĕртнĕ. Кусем ачасен тантăшĕсем Верукпа Тимук тата пысăк ăслă (мудрый) та сапăр кăмăллă ватăсем – Шухши мучипе Мариç кинеми.

Верукпа Тимук çивĕч ăс-тăнлă, туслă ачасем. Вĕсем те 1-мĕш класс ачисем, ачасемпе пĕрлех ӳссе аталанса пыраççĕ. Тем те курасшăн, тем те пĕлесшĕн çунакансем. Тантăшĕсене кĕнеке тăршшĕпех текстсенче хускатнă çивĕч ыйтусем тавра пĕрле ларса шухăшлама чĕнеççĕ, хистеççĕ, хăйсен шухăшĕсене пĕлтереççĕ. Çакă пĕрремĕш класс ачисемшĕн, тин çеç шкул партти хушшине ларнă пепкесемшĕн питех те пĕлтерĕшлĕ. Мĕншĕн тесен вĕсенчен хăшĕ-пĕри кĕнекепе те шкула çӳреме пуçласан çеç паллашать. Çавăнпа та учебникри хăш-пĕр ыйту вĕсемшĕн кăткăсрах та пулма пултарать. Хăшĕ-пĕри тата пĕр-пĕринпе те тӳрех туслашса та çитеймеççĕ. Хăш-пĕр ачасене хальлĕхе хăйĕн кăмăл-туйăмне сăнаса палăртма та, шухăшĕсене йĕркелесе уçăмлăн калама та çăмăл мар. Çавна пула хăшĕсем калаçăва хутшăнма та именсе тăраççĕ. Çак сăлтавсене шута илсе чылай ыйтăва Верукпа Тимук хуравланине панă. Ку хуравсен тĕллевĕ - ачасене вăл е ку пулăма тишкерме

явăçтарасси, тарăнрах ăнланма, хăйсен шухăшĕсене уçăмласа çыхăнуллă, ĕнентерӳллĕ палăртма хăнăхтарса пырасси. Вĕсем ачасемшĕн тĕслĕх вырăнне пулаççĕ. Верук пулăма хĕр ача, Тимук арçын ача куçĕпе пăхса хаклаççĕ. Ачасем майĕпенех пĕр пулăмах тĕрлĕрен куçпа пăхма пулнине, харкамла ăнланни йăнăш пулманнине ăса хывса пыраççĕ.

Шухши мучипе Мариç кинеми ачасемшĕн аслашшĕпе асламăшĕ (кукашшĕпе кукамăшĕ) вырăнĕнче. Мучи нумай пурăннă, илтнĕ-курнă, шӳте-мĕне ăнланакан, хăй те шӳтлеме хирĕç мар ватă. Вăл ачасене урокран урока йăлăхтармасăр ăса вĕрентет, ансат пĕтĕмлетӳсем йĕркелеме сĕмлентерет. Кинеми ачасемпе кăмăл-сипет ыйтăвĕсене хускатать, вĕсем тавра калаçăва явăçтарать.

Пĕрремĕш класра ачасен ансат литература пĕлĕвĕсем те кăштах туянмалла, хăш-пĕр терминсен пĕлтерĕшне ăса хывмалла. Çаксене тума та ачасене Шухши мучиех пулăшса пырать.

Кĕнекери персонажсемпе ачасене малтанхи урокрах паллаштармалла, уйрăм палăртусен пĕлтерĕшĕсене те ăнлантармалла. 1-мĕш кĕнеке «Шкула каяр-ха вĕренме» сыпăкпа пуçланать. Кĕнеке çак сыпăкпа ăнсăртран пуçланмасть. Кунта ачасен хальччен тĕп ĕç-хĕл вăйă пулнине, халĕ вĕсен тепĕр самай кăткăс та этем пурнăçĕшĕн çав тери пĕлтерĕшлĕ ĕç-хĕле вĕренме пуçламаллине шута илнĕ. Сыпăк тĕллевĕ - ачасене вĕренӳ йĕркипе, ĕç-хĕлĕпе, шкул пурнăçĕпе паллаштарса пырасси, вĕсен вĕренӳ хăнăхăвĕсене йĕркелеме пулăшасси, вĕренес хавхине чĕртсе амалантарса ярасси, тăрăшса вĕренсе пыма хвхалантарасси.

Хайлавсемпе паллаштарнă май ачасене вĕсем ĕнтĕ халĕ ахаль ача мар, вĕренекен пулса тăнине, çавна пула пурнăç йĕрки те, тивĕçсемпе яваплăхсем те самай улшăнассине ăнлантармалла. Ачасене вĕренӳ питех те кăткăс, анчах та кăсăклă та илĕртӳллĕ пулма пултарнине ĕнентерсе пымалла. Çак шухăшсене кĕнекери ытти сыпăксенче те тимленĕ.

Илемлĕ литературăпа паллаштарасси икĕ кĕнекинче те халăх сăмахлăхĕнчен пуçланать. Ачасем чĕнӳ-йыхрав юррисемпе, шутлав сăввисемпе, тупмалли юмахсемпе, халăх юмахĕсемпе паллашаççĕ. Иккĕмĕш кĕнекере тата вĕçсĕр такмаксемпе шӳтсем хутшăнаççĕ.

Çапларах йĕркелени илемлĕ литература аталанăвĕн логикипе килĕшӳллĕ. Халăх сăмахлăхĕнче тăван чĕлхемĕрĕн сĕткенĕ, чунĕ, пуянлăхĕ упранса юлнă. Вăл хайлавсенче чăн чăваш чĕлхи янăрать. Çакă вара тин çеç шкул алăкне уçнă, пуплевĕ йĕркеллĕ аталанса та çитеймен ачасемшĕн чи пахи.

Çакăн хыççăн кĕнекесенче çыравçăсен хайлавĕсене панă. Тĕп вырăнта – чăваш çыравçисен хайлавĕсем. Вĕсемпе пĕрлех вырăс тата ытти халăх литературисен паха тĕслĕхĕсене те кĕртнĕ. Хайлавсене календарьпе тематика принципне пăхăнса ушкăнланă. Ачасем тин çеç вăйă-кулă тĕнчинчен уйрăлса пыма пуçлани çинчен çырнă хайлавсене кĕнекесенче «Вăйă вылятпăр», «Теттесем», «Пирĕн вăйă-кулă» сыпăксене панă. Ачасене пĕр-пĕринпе килĕштерсе хутшăнма вĕренсе пымаллине, çут çанталăкпа тĕплĕрех паллашмаллине шута илсе икĕ пайĕнче те «Ачасем çинчен», «Чĕр чунсем çинчен», «Тавралăх – асамлă тĕнче» сыпăксем пур.

Хайлавсене йышăнма-ăнланма пулăшас, тишкерме вĕрентес тĕллевпе ятарлă ĕçсемпе ыйтусен системине йĕркелеме тăрăшнă. Ыйтусемпе ĕçсем текста тĕрлĕ енлĕн тишкерме май параççĕ:

- хайлав содержанине сӳтсе явса ăнатарăнрах ăнланма, ăса хывма пулăшасси;
- хайлава итленĕ-вуланă май хăйсем мĕн туйни-шутланине сăнама, сăнлама хăнăхтарса пырасси;
- хайлав темине палăртма сюжетне йĕрлесе пыма вĕрентесси;

- хайлаври сăнарсене уйăрма вĕрентесси;
- хайлав пуплевне сăнама хăнăхтарасси.

Хайлавсене тишкернĕ май ачасене литература пĕлĕвĕн ансат ăнлавĕсемпе те паллаштарса пымалла. Вĕсем ытларах Шухши мучи пĕтĕмлетĕвĕсенче.

Кĕнекесенче хайлавсен шучĕ уроксен шутĕнчен ытларах. Вĕрентекене программăра палăртнă кашни задачăна татса пама суйламалăх пултăр тенĕ. Калăпăшĕ тĕлĕшĕнчен пăхсан 1-мĕш кĕнекери хайлавсем пĕчĕкрех, вĕсене, тĕпрен илсен, ачасем учитель вуланине итлесе йышăнаççĕ. Иккĕмĕш кĕнекери хайлавсемпе ачасен хăйсем тĕллĕн вуласа паллашмалла.

Раздел яче	**Сехет шуче**
Шкула каяр-ха вĕренме.	(2 сех.)
Халăх сăмахлăхĕ.	(4 сех.)
Юмах юпа тăрринче…	(1 сех)
Вăйă вылятпăр.	(2 сех.)
Теттесем.	(1 сех.)
Ачасем çинчен.	(2 сех.)
Чĕр чунсем çинчен	.(3 сех.)
Тавралăх – асамлă тĕнче.	(1 сех.)
Килсе çитрĕ хаваслă хĕл.	(3 сех.)
Ача – пăча сăмахлăхĕ	(2 сех.)
Юмах ятăм, юптартăм.	(1 сех.)
Пирĕн вăйă-кулă	(1 сех.)
Ачасем çинчен	(3 сех.)
Чĕр чунсем çинчен	(3 сехет)
Тавралăх – асамлă тĕнче	(3сех.)
Пуре	33 сехет

Календарно – тематическое планирование.

	№ п/п	Урок теми	сроке	
			План	
Шкула каяр-ха вĕренме. / Идем в школу.	1.	Эпĕ халĕ шкул ачи./ Я - школьник.		
	2.	Хайлав. Илемлĕ хайлав. / Текст		

(2 сех.)			
Халăх сăмахлăхĕ. / Устное творчество. (4 сех.)	3.	Халăх сăмахлăхĕ (сăвви-юрри)/ Устное творчество.	20.09
	4.	Чĕнӳ-йыхрав сăвви-юрри. Шутлав сăввисем / Заклички. Считалочки.	
	5.	КТВ.А.Отачкин. Шкула. / В школу. Ю.Силэм.Тимлĕ итленĕ. / Внимательно слушал.	04.10
	6.	Хăвăрткаларăшсем. Тупмалли юмахсем./ Скороговорки. Загадки.	11.10
Юмах юпа тăрринче… / Сказки. (1 сех)	7.	Юмахсем. «Пукане юмахĕ», «Упапа хĕр ача». / Сказки. Про куклу. Медведь и девочка.	
Вăйă вылятпăр. / Наши игры. (2 сех.)	8.	Сăвăласа çырнă хайлавсем. / Стишки.	
	9.	. В.Сутеев «Шăшипе кăранташ» юмахĕ. / Мышонок и акрандаш.Сказка.	
	10	КТВ. В.Давыдов-Анатри.Таван сершыв. / Родная страна.	

Теттесем. (1 сех.) / Игрушки.	11.	Шӳтлӗ сăвăсем. Смешные стихи. П.Çăлкуç «Ăмсанса пăхать Кампур», / Интересный взгля Кампура. М.Волков «Пăрçа хуралçисем», / Охранники гороха. Н.Карай «Пулăра» / на рыбалке.	
Ачасем çинчен. / О детях. (2 сех.)	12.	Прозăпа çырнă хайлавсем (Н.Ишентей «Хуплу пĕçерни», / Выпечка. П. Яккусен «Анне», / Мама., И.Микулайĕ «Арбуз» / Арбуз.	25/11
	13.	Калавра мĕн çинчен калани. Калав ячĕ. / Главная мысль текста. Л.Сарине «Арман авăртать» / Мельница .	02/12
Чĕр чунсем çинчен. / Про животных (3 сех.)	14.	Юптару. / Басня. П.Çăлкуç «Хур аçи», / Гусак. Ю.Мишши «Лашапа кашкăр». / Лошадь и волк.	09.12
	15.	КТВ. Г.Ирхи. Асамат кепере. Тетре. / Радуга. Туман.	16.12
	16.	О.Печников «Усала вĕрентнĕ путек», / Непослушный ягненок Е.Чарушин «Томка тĕлĕкĕсем»./ Сны Томки. В.Сутеев «Кăмпа айĕнче». / Под грибочком.	23.12
Тавралăх – асамлă	17.	А.Пăртта «Çумăр ташши»,/ Дождевой танец. А.Ыхра «Пукан», / Стул. Л.Сарине «Вăрманта»/ В лесу.	13/01

тĕнче. Волшебная страна. (1 сех.)			
Килсе çитрĕ хаваслă хĕл. / Наступила зима. (3 сех.)	18.	В.Эктел «Юр»/ / Снег, П.Çăлкуç «Ытарми хĕл»/ Любмимая зима.	20/01
	19.	В.Эктел «Хĕл Мучи» / Дед Мороз, П.Çăлкуç «Тăвайкки», / На горке.Е.Кузнец «Çеменпе Сивĕ Мучи» / Семен и Дед мороз.	27.01
	20.	.Г.Мальцев. Урай шални. / Подметать пол. В.Раштав. Шарпак перчи / Спичка.	03/02
Ача – пăча сăмахлăхĕ / Устная речь. (2 сех.)	21.	Кулленхи сăвă-юрă. Чĕнӳ-йыхрав сăвви-юрри, хăвăрт сăмах, тупмалли юмахсем. / Стихи, песни. Заклички, скороговорки, загадки.	17.02
	22.	Пулмасла халап.. / Небылицы.	
Юмах ятăм, юптартăм. / Сказки (1 сех.)	23.	Улăп халапĕсем. «Тилĕпе Качака таки». / Богатырские сказки. Лиса и козёл.	16//03
Пирĕн вăйă-кулă / Наши	24.	Л.Сорокина «Пукане» / Кукла, Ю.Силэм «Шак-шак-шак», / Шак- шак – шак.Р.Сарпи « Ташлать Илемпи»/ Илемпи пляшет.	

игры.(1 сех.)			
Ачасем çинчен / О детях. (3 сех.)	25.	КТВ.Юмах юпа тарринче. Чахапа услам су. Чаваш халах юмахе. / Чувашские народные сказки.	13.04
	26.	В.Голявкин «Инкек», / Беда Р.Сарпи.«ӳкерчĕк» /Рисунок А.Ыхра калавĕсем, Н.Карай «Макăрмарĕ». / Не заплакал.	
	27.	М.Салихов «Усăллă кану» / Полезный отдых. В Осеева «Ырă ĕç» / Доброе дело	27.04
Чĕр чунсем çинчен / Про животных. (3 сехет)	28.	И.Яковлев «Хураçка» ./ Черныш А.Ыхра«Шурка» / Шурка.	18.05
	29.	К.Чуковский «Чĕрĕп кулать», / Ёжик смеётся.Э.Шим «Шапапа калта» / Лягушка и змея.	
	30.	КТВ. Г.Мальцев Ытарайми анне. / Любимая мама. Ю.Силэм. Кавак сурах. / Синяя овца.	
Тавралăх – асамлă тĕнче (3сех.)	31.	Комплекслă тĕрĕслев ĕçĕ. / Комплексная работа.	

/Волшебная страна.	32.	С.Соколинский «Çумăр» / Дождь. П.Çăлкуç «Çумăр умĕн». / До дождя.	
	33.	А. Ыхра «Çурхи илем» / Весенняя краса. Х.Çеменĕ «Çуркунне» / Весна. В.Тараваt «Кăнтăр çĕршывĕнче» / На юге.	